

Klausimai viešai diskusijai

K1 Kodėl svarbu, kad Lietuvoje būtų būtent kooperatiniais pagrindais veikiančių kredito įstaigų? Koks vaidmuo Lietuvos finansų sistemoje, kuo jis išskirtinis?

Bankinis sektorius centralizuotai valdomas užsienio motininių bankų Lietuvą vertina kaip padidintos rizikos šalį, todėl siūlomos bankinės paslaugos reikalaujant papildomų draudimų, taikant didesnes maržas ir griežtesnius rizikos vertinimo reikalavimus. Taip atsitinka todėl, kad sprendimus priimant motininio banko būstinėje, nežinant arba nesistengiant įsigilinti į Lietuvos verslo aplinką paprasčiau priimti sprendimus ribojančius atskirų sektorių arba verslo šakų finansavimą, nei stengtis suvaldyti riziką įvertinant šalies socialinius ir ekonominius ypatumus. Tai yra viena iš priežasčių kodėl klientą siekiama išguiti iš banko vadybininkus pakeičiant autoatsakovais, rizikos vertinimą perkeliant algoritmais paremtoms kompiuterinėms programoms, kurios parenka sprendimus grindžiamus techninės analizės rezultatais, padaugintais iš šalies rizikos ir kliento rizikos koeficientų. Tai sąlygojo smulkaus ir vidutinio verslo finansavimo apribojimus, stabdo šio verslo plėtrą. Be kita ko, ne kooperatiniais pagrindais veikiančių finansų įstaigų (bankų) pagrindinis tikslas yra pelno siekimas. Todėl visais būdais ieškoma kaip maksimizuoti pelną banko klientų sąskaita.

Kredito unijų teikiamos paslaugos labiau orientuotos į konkretų klientą ir projektą. Sprendimai priimami keliais lygiais – unijos vadovas, paskolų komitetas, valdyba.

Vertinant kliento kreditingumą atsižvelgiama ir į jo socialinį statusą, veiklos istoriją, patirtį versle ir pan. Unijų teikiamos paslaugos yra labiau suprantamos ir prieinamos pajininkams, nes reikalui esant jie gali gauti išsamius paaiškinimus iš aukščiausios grandies unijos vadovų.

Be to kredito unijų veikla nėra orientuota į pelno maksimizavimą, unijos savo nariam suteikia naudą per savo paslaugas.

K2 Ar pritariate siūlymui, kad kredito unijos turėtų nedelsiant stiprinti kapitalą, didžiąją tvaraus kapitalo dalį kaupdamas iš uždirbto pelno?

Pritariame. Manome, kad galėtų būti koreguojamas Kredito unijų įstatymo 41 str., nustatantis didesnes kapitalo rezervo suformavimo ribas, t.y. „Privalomasis rezervas arba rezervinis kapitalas sudaromas iš kredito unijos grynojo pelno atskaitymų. Atskaitymai į privalomąjį rezervą arba rezervinį kapitalą yra privalomi ir negali būti mažesni kaip 50 procentų kredito unijos grynojo pelno, iki privalomasis rezervas arba rezervinis kapitalas sudarys 1/2 kredito unijos nuosavo kapitalo.“

K3 Ar pritariate kintamosios grąžos indėlių koncepcijai?

Nepritariame. Kintamos grąžos indėlių įvedimas iš principo atkartoja LB siūlymą indėlininkams nustatyti 10 proc. pajinį įnašą nuo indėlio dydžio. Šis siūlymas svarstant KU įstatymo pataisas buvo sukritikuotas ir atmetas bendru sutarimu tarp rinkos dalyvių ir LB. Argumentų buvo pateikta pakankamai todėl nevertėtų prie jo grįžti.

Kintamo pajaus įvedimas pakirstų vienintelį unijų veiklos finansavimo šaltinį - indėlius. Tai ne tik sustabdytų naujų indėlininkų pritraukimą, bet ir sąlygotų esamų pasitraukimą, kas iš esmės sukurtų situaciją kai unijos netekusios savo veiklos finansavimo turėtų siaurinti savo veiklą, kas unijas vestų į bankrotą.

K4 Kaip kitaip kredito unijos galėtų sukaupti pakankamą tvaraus, nuostolius leidžiančio padengti kapitalo atsargą?

Tvaraus unijų kapitalo suformavimui manome padėtų privilegijuoti pajai, leidžiantys pritraukti pajininkų kapitalą ilgesniam laikotarpiui. Privilegijuoto pajaus savininkui turėtų būti įtvirtinta galimybė gauti tam tikrą grąžą, bei unijos paslaugas palankesnėmis nei rinkos sąlygomis. Privilegijuotas pajus savo esme atitiktų skolos VP.

K5 Ar palaikote pasiūlymą didinti kredito unijų patiriamų palūkanų sąnaudų valdymo galimybes ir narių įsitraukimą į valdymą, subalansuojant kintamosios grąžos indėlių ir kitų finansavimosi priemonių santykį?

Nepritariame kintamosios grąžos indėlių idėjai, nes matome, kad yra prieštaravimas tarp unijos veiklos pelno padalijimo tarp kintamosios grąžos indėlininkų poreikio ir atsargos kapitalo suformavimo.

Indėlininkų aktyvesnis pritraukimas į unijų valdymą yra galimas per informuotumo skatinimą, privalomai skelbiant kas ketvirtį unijos veiklos rezultatus, organizuojant „pajininkų atvirų durų dienas“ ir pan. Tačiau jeigu tikslas yra pasiekti, kad pajininkai turėtų tiesioginę įtaką unijos valdymui būtina atsisakyti principo „vienas pajus vienas balsas“ ir leisti pajininkams koncentruoti daugiau balsų suteikiantį pajų paketą vienoje rankose arba per pajininkų sutartis.

K6 Gal matote kitų efektyvių priemonių, kaip sumažinti indėlių palūkanų naštą kredito unijų veiklos pelningumui ir paskatinti narių įsitraukimą į unijos valdymą?

Vienas iš unijos tikslų yra kuo geresnis pajininkų poreikių tenkinimas. Todėl keistai skamba teiginys kad tai blogai. Indėlių palūkanų našta galėtų būti mažinama normalizuojant diskriminacinius unijų atžvilgiu taikomus (lyginant su bankais) reikalavimus tokius kaip kapitalo pakankamumas ir likvidumas, bei naikinant veiklos ribojimus, tokius kaip maksimalaus paskolos dydžio nustatymas, juridinių asmenų kreditavimo ribojimas, investavimo galimybių varžymas ir panašiai. Neįtikinamai skamba argumentai, kad unijose nėra kompetentingų žmonių, kurie sugebėtų vertinti skolininkų ar investavimo rizikas. Jeigu yra tokių unijų tai reikėtų joms pritaikyti individualius reikalavimus, bet ne bandyti prisidengiant pavieniais atvejais nustatyti perteklinius reikalavimus visam sektoriui, nebent tikslas tą sektorių sužlugdyti.

Viena iš priemonių stiprinti unijos kapitalą galėtų būti papildomo pajaus įvedimas už kurį būtų mokamos sutartos palūkanos. Toks pajus nebūtų draustas indėlių draudimu tačiau generuotų investicijos grąžą. Beje siekiant tvaraus unijų kapitalo už papildomą pajų galėtų būti mokamos didesnės palūkanos nei indėlininkams. Tai ir būtų galimybė gauti didesnę grąžą prisiimant investavimo riziką. Svarstyтина ir galimybė Kredito unijoms išleisti skolos vertybinius popierius, kuriuos galima būtų platinti tiek unijos nariams, tiek kitoms finansinėms institucijoms.

Dėl pajininkų įsitraukimo į unijų valdymą manome, kad tie kurie nori būti aktyvūs gali įsitraukti per renkamus unijos valdymo organus. Noras, kad unijos būtų valdomos per pajininkų susirinkimus yra utopija, kol galioja principas „Vienas pajus vienas balsas“. Kaip pvz. 1000 pajininkų susirinkime kiekvienas turėdamas po vieną balsą galėtų priiiminėti racionalius unijos valdymo sprendimus. Turėjome tokius akcininkų susirinkimus po pirminio valstybinių įmonių privatizavimo etapo, kai niekas neturėjo kontrolinio įmonės paketo, bet manė, kad labai išmano kaip valdyti įmonę. Ne vienas toks susirinkimas baigėsi muštynėmis. Tos įmonės, kurių akcininkai nesugebėjo sukcentruoti kontrolinio akcijų paketo, buvo valdomos chaotiškai ir galiausiai bankrutavo.

K7 Ar palaikote siūlymą kredito unijoms jungtis į kooperatinius bankus?

LCKU jau kuris laikas savo veiklą bando organizuoti imituojant kooperatinio banko modelį. Deja, dėl netobulo LCKU įstatymo ši unija veikia pagal sunkiai suvokiamus principus. Iš vienos pusės LCKU bando veikti kaip savireguliuojanti organizaciją, kurios tikslas remti savo narių, savanoriškai prisijungusių prie LCKU veiklą. Teikiama metodinė, konsultacinė ir kitokia pagalba, tuo pačiu vykdant tam tikrą priežiūrinę funkciją. Tačiau sunku paaiškinti kad tuo pačiu LCKU veikia ir kaip rinkos dalyvis, teikdamas tokias pačias paslaugas kaip ir unijos jos narės, tuo pačiu konkuruodama su jomis. Veikdama kaip rinkos subjektas LCKU susiduria su tomis pačiomis rizikomis, kaip ir kiti rinkos subjektai. Sunku paaiškinti, kodėl LCKU nariai turi savo laisvas lėšas patikėti valdyti LCKU ir paradoksalu, kad laikomoms unijų lėšoms LCKU sąskaitoje netaikomas maksimalios paskolos reikalavimai nors toks reikalavimas taikomas visuose komerciniuose bankuose laikomoms unijų lėšoms. Darytina išvada, kad LCKU kaip ūkio subjekto rizika vertinama palankiau nei šalies komercinių bankų. LCKU įstatymu apibrėžtas jos veiklos modelis perkėlus į bankinį sektorių sukurtų situaciją, kad Lietuvos bankas pradėtų veikti kaip komercinis bankas tuo pačiu vykdydamas ir centrinio banko funkcijas.

Jungtis į tokiais principais organizuotą LCKU yra rizikinga ir nenaudinga, nes negebėjimas valdyti lėšas (Snore prarastos lėšos), nesugebėjimas rasti sprendimo dėl buvusio didžiausio savo nario kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“, tik įrodo egzistuojančio LCKU veiklos modelio ydingumą.

K8 Ar pritariate nurodytam kooperatinio banko veiklos principui, užtikrinančiam visišką jo narių (kredito unijų) savitarpio finansinę atsakomybę?

Pritariame, tačiau kooperatinio banko veiklos modelis turėtų būti išdiskutuotas su rinkos dalyviais ir neturėtų būti grindžiamas prievartiniu veikiančių unijų suvartymu į kooperatinį banką, sukuriant situaciją, kad nesijungiančios unijos savarankiškai negalėtų veikti. Priešingai reikėtų ieškoti galimybių, kaip stiprinti savarankiškas unijas ir tuo būdu padidinti konkurenciją finansinių paslaugų rinkoje.

K9 Kokių matote kitų būdų, leidžiančių užtikrinti efektyvų į kooperatinius bankus nesijungiančių kredito unijų valdymą, stipresnę unijų tarpusavio pagalbą ir efektyvesnę rizikos pasidalijimą?

Praktikuoti kelių kredito unijų sindikuotų paskolų išdavimą klientams. Asocijuotų kredito unijų struktūrų atsargos kapitalo fondo suformavimas.

K10 Kokiomis priemonėmis galima sustiprinti kredito unijų valdymo ir vidaus kontrolės sistemą?

Kredito unijų valdymą sustiprintų vienodi reikalavimai vadovų reputacijai, jų kvalifikacijai ir darbo patirčiai.

Kredito unijų vidaus kontrolei stiprinti, kaip viena iš priemonių galėtų būti LBPT vykdoma ne vien priežiūrinė, bet ir prevencinė, konsultacinė funkcija, veiklos rizikų vertinimo, vidaus tvarkų parengimo metodinė pagalba.

Pagarbiai

Jonas Toliušis
Direktorius